

Kurum	: Işık Üniversitesi
Başlık	: İstiklal Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Programı - 5 Mart 2021
Konuşmacılar	: Ezgi EREL, Mehmet Serdar SARIGÜL, Prof. Dr. Cemal İBİŞ, Selma ARGON
Video Adresi	: https://youtu.be/KRWB3r9vTnk
Yayın Tarihi	: 13.03.2021

Ezgi Erel: Sayın Mütevelli Heyeti Başkanımız, Sayın Başkan Vekillerimiz, Sayın Mütevelli Heyetimizin Değerli Üyeleri, Sayın Rektörümüz, Sayın Rektör Yardımcılarımız, Sayın Dekanlarımız, Sayın Genel Sekreterimiz, Sayın Yüksekokul Müdürlerimiz, Sayın Hocalarımız, Değerli Öğrencilerimiz, Değerli Çalışma Arkadaşlarımız, Bu yıl “On Kıta Bir Vatan, İlelebet İstiklal” başlığı altında düzenlediğimiz İstiklal Marşı'mızın kabulünün 100. yıldönümünü kutlama ve marşımızın şairi Mehmet Akif Ersoy'u anma etkinliğimize hepiniz hoş geldiniz. Bugün aramızda konuşmacı olarak çok değerli bir konuğumuz var. İstiklal Marşı'mızın Şairi Mehmet Akif Ersoy'un torunu Sayın Selma Argon bizimle birlikteler kendilerine hoş geldiniz diyorum. Değerli katılımcılar sizleri Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk ve Millî Mücadele'mizin tüm şehit ve gazi tüm kahramanları için 1 dakikalık saygı duruşuna ardından da İstiklal Marşı'mızı okumaya davet ediyorum. Üniversitemizin Mütevelli Heyeti Başkanı Sayın Mehmet Serdar Sarıgül bizlere hitap edecekler. Sözü kendilerine bırakıyorum.

Mehmet Serdar Sarıgül: Çok teşekkürler. Herkesi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Her şeyden evvel bütün mütevelli heyeti üyelerimizi, rektörümüzü, rektör yardımcılarımızı, bütün akademik kadrolarımızı, idari kadrolarımızı saygıyla selamlıyorum. Biz el verdiği müddetçe bütün törenlerde sizlerle birlikte olmaya çalışacağız. Bu vesileyle şunları söylemek isterim çok kısaca. İstiklal Marşı, bizim en önemli öğelerimizden, değerlerimizden bir tanesi. Bugün İstiklal Marşı'mızın kabulünün 100. yıldönümünü hep birlikte idrak ediyoruz. Aramızda da bu İstiklal Marşı'mızı yazan en büyük şair, vatan şairi Mehmet Akif Ersoy'un torunu olan Sayın hanımefendi burada Sayın Selma Argon Ersoy Hanımefendi burada ve sonrasında da onun söyleşisini dinleyeceğiz. Bu vesileyle gerçekten bu vatani kurtarmak için kanlarını döken, gazi olan bütün başta Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları olmak kaydıyla bütün buna gönül veren, hizmet eden herkesi saygıyla, şükranla anıyorum, onlara minnettarız. Benim hitabetim bu kadar açılış için rektör hocama sözü veriyorum. Buyurun hocam.

Cemal İbiş: Sayın Başkanım çok teşekkür ediyorum. Sayın Başkan Vekillerim, Mütevelli Heyeti Üyelerimiz, Değerli Çalışma Arkadaşlarım, sevgili öğrenciler ve bugün bizlerle bir arada olmayı kabul eden değerli konuğumuz İstiklal Marşı'mızın Şairi Mehmet Akif Ersoy'un torunu Sayın Selma Argon Ersoy, “On Kıta Bir Vatan, İlelebet İstiklal” başlığı altında düzenlediğimiz İstiklal Marşı'mızın kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Programı'na hepiniz hoş geldiniz, Değerli Arkadaşlarım, Bir ülkenin bağımsızlığının ve gücünün simgesi olan yurtseverlik duygusunun ifadesi ve resmi olarak onaylanmış ya da halk arasında benimsenmiş olan çoğunlukla sözleri bulunan müzik yapıtlarına millî marş, ulusal marş ya da istiklal marşı diyoruz. Ulus devlet kavramının bir parçası olan millî marşlar, ulus uğruna dökülen kan ve değerler bütününün önemli bir parçasını ifade ederler. Millî

marşlar ulusun iradesiyle tescillenmiş bağımsızlık nişaneleridir. Bir öyküleri vardır özellikle bizim gibi uzun süren ve büyük bedeller ödenen bir millî mücadeleyle bağımsızlığını kazanmış uluslar için millî marşlar ayrı bir önem taşır. İstiklal Marşı'mız uzun yıllar süren savaşlarla işgale uğrayarak yok olmanın sınırına gelmiş ülkemiz, ulusumuz için topyekûn bir bağımsızlık ve bir mücadele çağrısıdır. Mehmet Akif Ersoy, Kurtuluş Savaşı henüz devam ederken yazdığı İstiklal Marşı'mızın şiiriyle milletin bağımsızlık özlemlerine dair tüm duyguları ustalıklı satırlara dökerken yalnızca o günün duygularını değil aynı zamanda ulusumuzun ilelebet sürecek bağımsızlık tutkusunun ifadesini de ortaya koymuştur. Bu uğurda ödenen büyük bedellerin hecelerle, kelimelerle, satırlarla vücut bulmuş hâlidir. Bu sebeple İstiklal Marşı'mız sadece on kıtadan oluşan bir kafiyeler bütünü değil zafere olan inancı haykıran ezelden beridir hür yaşamış bir milletin ebediyete kadar hür yaşayacağını ilan eden ulusal bir irade beyanı olarak benimsenmiştir. 1920 yılında o gün Genelkurmay Başkanı görevinde bulunan İsmet İnönü tarafından bir millî marşımız olması önerisiyle başlatılan çalışmalar sonunda 724 şiir arasından 12 Mart 1921'de (yani 100 sene önce) Türkiye Büyük Millet Meclisinde seçilen İstiklal Marşı'mız ifade ettiği yüce duygular yanında vatan şairi Mehmet Akif Ersoy'un gösterdiği yüce gönüllülikle de bizler için ayrı bir önem taşımaktadır. Maarif Vekâletinin açtığı ödüllü yarışmaya para ödülünün kaldırılması şartıyla katılan "Onu, milletime ve kahraman ordumuza hediye ettim zaten o milletin eseridir. Ben yalnızca gördüğümü yazdım." diyerek, İstiklal Marşı'nı "Safahat" isimli eseri de dâhil olmak üzere başka hiçbir eserine almayan bitip tükenmek bilmeyen vatan âşk ve bağımsızlığa olan sonsuz inancıyla Kurtuluş Savaşı'mıza tüm benliğiyle katılan vatan şairimiz Mehmet Akif Ersoy'u İstiklal Marşı'mızın manasını ruhunda ve bedeninde hissederek tüm cephelerde korkusuzca çarpışan şehit ve gazi tüm mehmetçiklerimize. Kurtuluş Savaşı'mızın Büyük Komutanları'ndan İsmet İnönü'yü, ülkemizin kurucusu Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve yüce şahsının nezdinde Millî Mücadele'ye gönül vermiş isimli isimsiz tüm kahramanlarımızı İstiklal Marşı'mızın kabulünün 100. yılında bir kez daha rahmet, saygı ve şükranla anıyoruz. Vatan şairi Mehmet Akif Ersoy'un "Allah bu millete bir daha İstiklal Marşı yazdırmasın." dileğiyle sözlerime son verirken katılımınız için bir kez daha teşekkürlerimi sunuyorum, hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Selma Argon: Teşekkür ederiz.

Ezgi Erel: Sayın Başkanımıza ve Sayın Rektörümüze çok teşekkür ediyoruz. Şimdi sözü Kurtuluş Savaşı'nın ruhunu dizelere işleyen ve bizlere millî marş olarak hediye eden şairimiz Mehmet Akif Ersoy'u anlatmak üzere torunu yazar Sayın Selma Argon'a bırakıyorum. Buyurunuz efendim.

Selma Argon: Teşekkür ederim. Hepinize tekrar hoş geldiniz diyorum. Birlikte olmaktan mutluluk duyduğum güzel konuşmalarınız için de ayrıca teşekkür ederim. Tabii ki Mehmet Akif'i anlatmak bir nevi Millî Mücadele'yi anlatmak, Millî Mücadele'nin manevi lideri olarak onun hakkında konuşmak tabii ki çok güzel bir şey. Hakikatten manevi liderlik yapmıştır, ama ilk baştan doğumundan itibaren zaten âşığım ben istiklale der. Başka türlü bir şey çıkmaz zaten ondan. İstiklal Marşı'mız demin konuşmacılarımızın söylediği gibi hakikatten bambaşka bir eserdir. Ruhundan fıskırmıştır, milletimizden ilham almıştır zaten başka türlü bir şey yazamazdı ve ona sordukları zaman nasıl inandı da yazdı. Çünkü daha savaş kazanılmamıştı onu yazdığına başımızdakini kim görse inanırdı, demiş. Hem kendisi çok inanmış Allah yolunda, Peygamber yolunda hem de Mustafa Kemal Paşa'yla birlikte beraber dolaşıp cephe cephe dolaşıp onun ne kadar Millî Mücadele'ye gönül verdiğini, nasıl bir taktik dehası olduğunu ve nasıl bir vatan sevdalısı olduğunu zaten çok yakından tanımaktadır. Bu lafı benim çok hoşuma gider: "Başımızdakini kim görse inanırdı." demiştir yani çok güzel bir şey, çok güzel. Allah hepsine gani gani rahmet eylesin, diyorum. Dedemiz hepimizin bildiği gibi doğumundan başlamak küçük küçük atlayarak aslında birdenbire Millî Mücadele'ye girmek lazım diye düşünüyorum. Çocukluğundan itibaren çok iyi eğitim almış baba tarafından.

Baba biliyorsunuz Osmanlı toprağı olan şimdiki Arnavutluk'tan gelmedir Temiz Tahir Efendi. Bütün sülalesi amcazadeleri falan hepsi oradadırlar ve sonraları gitmiş görmüş zaten. Biz de gittik onların olduğu İpek kasabasına Suşitsa köyüne akrabalarımı gördüm. Seneler sonra onlarla buluştum, çok güzel bir duyguydu. Tek kelime Türkçe bilmiyorlardı, ama gönül dili denilen bir şey var sanki kırk yıllık tanışmış gibi birbirimizle kaynaştık, ağlaştık hepimiz. Evet, oradan İstanbul'a gelir Temiz Tahir Efendi. Annesi de Buhara'dan Tokat'a gelip, Tokat'tan sonra İstanbul'a yerleşen bir hanımefendi İstanbul'da evlenirler. Dedemiz Fatih Sarıgül'de doğar ve dört yaşından itibaren baba eğitimi altında Arapça, Farsça bütün hocalardan bilhassa babasından çok iyi eğitim alır. Anaokuluna, ilkokula, ortaokul derken on dört yaşına kadar bu güzel hayat sürer, ama on dört yaşında babacığını kaybeder ve bütün ailenin yükü onun omuzlarına biner. Yeni açılmış Halkalı Ziraat Mektebi var o zaman yeni açılıyor. İlk mezunlarıdır biliyorsunuz, ilk mezunu dedemdir ve birincilikle mezun olmuştur. Oraya gider ve oradan ziraat müfettişi ve baytar hekim yani veteriner hekim olarak mezun olur. 750 kuruş maaşla işe başlamış ve bütün Anadolu'yu ilk başta karış karış dolaşmış. İnsanları yakından tanımış, onlara toprağı tanıtmış, hayvanları tanıtmış nasıl tedavi olabileceklerini ve bunları yaparken de onları dinlemiş hep çünkü insanlar hakikatten perişan durumda bir sürü savaşlar içindeyiz. Bir de dedemin doğduğu dönem zaten Osmanlı'nın artık göz konulup parçalanmaya başladığı dönemdir. Hepsini yakından inceliyor, insanları dinliyor ve halkın vicdanı olarak onların içindedir her zaman onların sesi olmuştur. Bir ömür, o altmış üç senelik o kısa denilecek ömründe bir gün olsun boş geçirmemiş. Milleti için, vatani için kendini feda edencesine çalışmıştır ve onları dinlerken, ileride bu benim fikrim değil tabii bütün hocalarımın da söylüyor, o insanları yakından dinlemenin, onlarla beraber olmanın Millî Mücadele'de ona çok faydası olmuştur diye düşünüyorum. Çünkü neler düşündüklerini çok iyi anlamış ve Millî Mücadele'de vaazlar verirken Balıkesir'den başladığı Kastamonu vaazlarına kadar sürdürdüğü vaazları ve Anadolu'yu karış karış dolaşırken yaptığı konuşmalarda bu insanları tanıması onun çok işine yaramıştır ve onu dinleyenler Millî Mücadele'ye inanmayanlar askere yazılmaya koşarlar. O kadar ateşle, o kadar inanmış bir şekilde anlatmış ki neyin ne olduğunu ve neler olabileceğini insanlar o zaman gerçeği görüp askere yazılmaya koşmuşlar. Evet, dedem adım adım cephededir her zaman ve görevlidir çoğu zaman zaten İstanbul'da ailesinin yanında çoğu zaman bulunmamıştır. Genç yaşta evlenir. Anneannem bir İstanbul hanımefendisi bir müddet Tophane'de onun evinde babasının evinde kalırlar. Sonra gene Fatih'te annesinin evine yerleşirler. Çocuklar birer birer orada doğmuş. İlk önce Cemile teyzem sonra Feride teyzem sonra annem. Ben Suat Hanım'ın kızım, en küçük kızının kızım. Sonra arada İbrahim Naim var o küçük yaşta vefat etmiş. Emin dayım ve Tahir dayım beş çocuk ama hayatında birkaç çocuk daha var. Onu anlatmadan geçemem. Halkalı Ziraatte Hasan Tahsin Efendi diye kendisi gibi bir bilim adamı ve çok sevdiği bir dostu var. Konuşuyorlar "Savaşlar içindeyiz ya birimizden birisi ya savaşta ya hastalanıp ölürsek. Çocuklara kim bakacak? Ortalıkta kalacaklar!" söz vermişler birbirlerine kim kalırsa onun çocuklarına o baksın diye. Hakikatten Hasan Tahsin Efendi ileriki senelerde vefat etmiş, üç çocuğı yetim kalmış. Dedem verdiği sözü unutmuyor mu? O söz benim için ancak ölürsem tutamam veya büyük bir felaketle karşılaşsam ancak tutamam dediğı bir şeydir söz onun için. O üç çocuğı yanına almış, annemle, daylarımla beraber büyümüşler. Cevdet, erkek olan o da 14-15 yaşlarındayken vefat etmiş, ama iki kız teyzelerimle, annemle bizimle beraber büyümüşler ve ben daha ortaokul yaşlarına kadar onları hakikatten hakiki teyzelerim biliyordum artık araştırmaya, sormaya başlayınca öğrendim Hasan Tahsin Bey'in evlatları olduğunu. Mithat Cemal biliyorsunuz çok yakın dostudur. Her hafta ziyarete gider onu çok gençken tanır Mehmet Akif'i. "Bir hafta gittim" diyordu anılarında "beş çocuk vardı evde oynuyorlardı, gürültü kıyamet ama 2. hafta gittiğimde 8 çocuklu bir kıyamet daha kopuyordu. Bunlar kim diye sordum." "Evlatlarım" diyor, dedem. Hani Hasan Tahsin'in çocukları demiyor. Onları da evlatlarından hiçbir gün ayırmamış. Yani toklarsa tokmuş hep birlikte ama açken aç kalmışlar. O zamanki insanlar neler çekiyorsa hepsi beraber çekmişler o sıkıntıyı ve harbin, Millî Mücadele'nin

sonuna kadar birliktedirler, hiç ayrılmamışlar Ankara'da devamlı beraberler. Süheyla teyzem, Doğan Kara duymuşsunuzdur rektördü, Hacettepe Rektörlüğünü yaptı uzun süre onun oğludur. Tan Ağabey onun oğludur. O da ticaretle uğraşıyordu ve onların çocukları da benim arkadaşlarımdı. O Tan ağabeyle Doğan Ağabey ablamın arkadaşları yani gençlikte verilen bir sözün ne kadar nesiller boyu ileri gittiğini bu güzel bir hakikat hikâye değil tabii onu anlatmak istedim. Dedemin verdiği sözler çok önemli. Sözünü tutamayan tutmayan demiyorum bakın tutamayan arkadaşlarına bile küstüğü söylenir, bir müddet darıldığı söylenir, ama sonra çabuk geçermiş dargınlığı çünkü vefalı ve sevgi dolu bir insan, dört dörtlük bir insan. Gençler dinliyordur mutlaka sportmen bir insan. Spor yapmanın insan beyni ve kafası üstünde büyük tesiri olduğuna inanıyorum. Boğazı yüzerek geçen, güreşen Çatalca'da yağlı güreş yapan, at binen, taş atan ve her yere yürüyerek gitmeyi tercih eden bir sportmen, pehlivan yapılı fazla çok uzun boylu değil ama pehlivan yapılı bir adam başı açık gezen, sportmen ve tenhalardan yürümeyi seven bir insan. Derler ki dostları "O sokaklardan kaçardı eğer تنها yoldan gidemiyorsa sokaktan gitmeye, kalabalık bir yerden gitmeye mecbursa gözünü bir yere diker. O gittiği yeri kendince tenhalaştırırdı." derler. Tenhalığı seviyor, sessizliği seviyor. Fatih'teki evinden Halkalı Ziraat Mektebine yürüyerek gider gelirmiş. Ben orayı ziyarete gittiğimde şimdi Halkalı Ziraat değil biliyorsunuz ama yine orada anıları yaşıyor. Büyük bir salona onun ismini vermişler. Gençler bana dediler ki "Biz bu sene 12 Mart'ta yürüyerek gideceğiz Fatih'teki evinin bulunduğu mahalleye ve oradan tekrar döneceğiz." Dedim ki "Tabii ki gençsiniz yürürsünüz, ama zamanki kadar kolay olmayabilir." Çünkü trafik var her tarafta yollar açılmış o zamanki dağ, bayır, tepe değil ki herhalde dedem daha rahat gidiyordu." diye düşünüyordum. Düşüne düşününe ne yazacağını ne ders vereceğini düşünüyordu mutlaka o yollardan giderken. Çok değişti, her yer çok değişti, İstanbul gibi her yer değişti. Evet, dedemin görevleri var demiştik. Berlin'den çağırırlar çünkü orada İngilizler bütün Hintli Müslümanları ön safhalarda savaştırıyorlar ve Almanlar bizim müttefikimiz kandırılmışlar. Diyorlar ki "Sizin halifenizi esir alacak Almanlar, onlara karşı savaşın!" ve onlara doğru tarafı öğretecek bir heyet istenir İstanbul'dan. İsim üstünde Mehmet Akif'i isimle isterler. Nereden tanınıyor dedikleri zaman bizim kıymetlerimizi orada da biliyorlar, der bilen insanlar ve oraya görevli olarak bir heyet gönderilir. İmparator cami yaptırmış esir kampında. Orada camide Hintli Müslümanlara kendi dillerinden vaaz verirdi dedem. Ne tarafta olmaları gerektiğini anlatır ve birçok Hintli Müslüman silah bırakmış. Bizimkilere Almanlara esir olmaktan daha memnun olmuşlar çünkü tekrar İngilizlerin şeyine katılmak istememişler ve bu vaazlar çoğaltılıp uçaklardan atılmış ve derler ki Almanya'ya da gittik biz davetli olarak Almanlar dedemin konuşmalarını plaklara almışlar. Bunu işittiğimiz zaman Köln'de Başkonsolosluğa rica ettik, dedik ki "Eğer hakikatten böyle bir şey varsa lütfen bir araştırın da hiç olmazsa kopyalarını elde edelim." ve Türkiye'de bunu hep birlikte gittiğimiz her yerde nasıl konuştuğunu, nasıl ateşle konuştuğunu hep birlikte dinleyelim. İki, üç sene evvel beni aradılar Konsolosluktan henüz bir şeye ulaşamadık fakat bir korkumuz var Berlin işgal edildiği zaman Ruslar tarafından çok fazla arşivden evrak Rusya'ya götürülmüş. Acaba onların içinde de gitmiş olabilir mi korkusu taşıyoruz, dediler. Ben hâlâ ümitle bekliyorum yani bırakmadılar peşini araştırıyorlar arşivlerde. İnşallah bir gün çıkacak diye tahmin ediyorum. Çıkarsa hep birlikte dinlemeyi de ümit ediyorum, inşallah diyorum. Oradan döndüklerinde şöyle bir şey var Almanlar müttefikimiz ama biliyorsunuz hiçbir zaman tam dostumuz değildir ve dönmek üzere orada kaldıkları dönemde dışarıdan bir gürültü, bir kıyamet, bir çanlar çalıyor, şenlik kopuyor sanki ne oldu diye soruyor bizim heyettekiler, dedem de çok merak ediyor. Diyorlar ki; "İngilizler Kudüs'ü aldı." Yani bakın müttefiklerimiz bunu söylüyor hiçbir şey değişmiş mi? Hayır, değişmemiş hiçbir zaman değişmiyor zaten! Çok üzüldüler artık dönmek üzere yola çıkarlar. Orada dedem boş vakitlerinde de laboratuvarları gezermiş Almanya'da. Hatta orada diyorlar ki; "Bir Türk Heyetinden birisi laboratuvarları gezip duruyor. Neden giriyor casus mudur nedir?" şüphelenmişler. İnceliyor çünkü çok meraklı ve atomu bize anlatır Safahat'ta. O küçücük şeyle neler yapılabileceğini döndüğünde de vaazlarında her yerde anlatır bunu. Oradan dönerler çok

az bir müddet tekrar kaldıktan sonra annem hep derdi babam gelip giderdi gittikçe biz alışmıştık. Anneannem çağırırmış çocukları “Öpün babanızın elini yine vazifeli.” diyor bu sefer Necid Çölleri. Necid Çölleri seferi çok uzun, yorucu hakikatten çok zorlu bir yolculuk. Çünkü orada da İngiliz casusu Lawrence var ve İngilizlerin altınını, silahını, parasını dağıtıyor ve Osmanlıyı arkadan vurabilmek için Arap kabilelerini kendi taraflarına çekmeye çalışıyorlar. Şerif Hüseyin, oğulları çoktan taraf değiştirmişler, ama hâlâ bize bağlı olanlar var. Sultan onlara hediyeler gönderir bizim heyetin yanında. Kuşçubaşı Eşref, Teşkilat-ı Mahsusanın biliyorsunuz en önemli kişisidir. Dedem, Şeyh El-Tunusi ve bir koruma heyetiyle beraber gizli kıyafet değiştirerek yola çıkmışlar ve orada çok uzun, yorucu develerle olsun, trenle olsun, atlarla olsun çok yorucu, hastalıklarla dolu susuz kaldıkları dönemlerden geçtikleri uzun bir yolculuk yapmışlar. Kabilelerle buluşup, şeyhlerle konuşup onlara hediyeleri verip ne tarafta olmaları gerektiğini, Osmanlıya bağlı kalırlarsa bir gelecekleri olacağını anlatmış dedem. Görevlerini yapa yapa El-Muazzam İstasyonu’na gelirler ve orası küçücük bize bağlı perişan bir istasyon. Hiçbir şeyleri yok yanlarında bizimkiler onlara bir şeyler vermiş, paylaşmak için orada iki eşi olan bir görevli var. Eşlerden ikisi de genç biri doğum yapmak üzere hiçbir şeyleri yok ve dedem topladıkları parayla en yakın şehre gidip trenle onlara bir şeyler getirmiş, çok üzülmüşler hâllerine. Fakat dedemin kafasında her şeyden başka Çanakkale var. Almanya’da da soruyor Çanakkale’den bir haber var mı diye, orada da soruyor durmadan Kuşçubaşı’ya diyor ki; “Eşref, bir haber var mı?” En nihayet bizzat Enver Paşa tarafından bir haber geliyor telgrafla. Kuşçubaşı anılarında diyor ki; “Üstadın bunu ne kadar beklediğini biliyordum, koştum ‘Üstat müjde! Beklediğiniz haber geldi, Çanakkale geçilmedi!’” “Dondu kaldı.” diyor. Hani ben böyle sevinçle bir tezahürat beklerken, gözleri daldı böyle hiçbir şey görmüyormuşçasına beni dâhi görmüyordu o ara. Yanına gittim, ama baktım ki ağlıyor, ben boynuna sarıldım, o da benim boynuma sarılıp çocuklar gibi hüngür hüngür ağlamaya başladı, diyor. Hepimiz birbirimizi tebrik ettik, ağladık. “Üstat” diyor küçücük bir odaya yerleşti. Orası atlarında bulunduğu, yerler kum içinde, bir küçücük ahır gibi bir yer. Sabaha kadar şükür namazı kıldı, dua ettiğini duyduk. “Allah’ım,” diyormuş, “Bu destanı yazmadan canımı alma! Ondandır seninim ama izin ver bu destanı yazayım.” Sabaha kadar bu duaları mırıldandı, kendi kendine namazlar kıldı, şükür namazları kıldı. Sabah bir ara sesi kesildi, diyor Kuşçubaşı. Çok merak ettim acaba bir şey mi odu heyecandan yavaşça dinledim hâlâ dua ediyor sessiz sessiz. Yavaşça dedim ki; “Üstat, artık yola çıkacağız hani çıkıp bir elinizi yüzünüzü yıkayıp ta hazırlansın.” Çıkıyor, elini yüzünü yıkıyor o arada da “Eşref,” diyor “Bak bakalım bir şeyler yazdım.” Elime birkaç kâğıt tutuşturdu, diyor. Bir baktım ki bir destan var elimde ve ilk defa okumanın şerefi bana nail oldu. Bazen gençlere soruyordum tabii şimdi artık hepsi öğrendi ama eskiden “Nerede yazıldı bakayım?” dediğim zaman çok çeşitli cevaplar alıyordum, ama artık gittiğim yerlerde, sorduğum yerlerde “Çanakkale’de değil, Necid Çölleri’nde yazıldı.” diyorlar. Hani insan inanmıyor nasıl yazılmış, nasıl görmüş oraları da ama bir hocam demişti saygıdeğer bir hocam “Gönül gözü açıldı onun Rabbi tarafından o kadar şükür namazı kıldı, o kadar inanmış bir insan, o kadar dua etti ki Rabbi ona gösterdi oraları.” Çünkü ben hâlâ okurken sanki onu seyrediyorum, tablolarla seyrediyorum, renklerle görüyorum, sesleri duyuyorum ve inanıyorum ki benim gibi herkes aynı hisse kapılıyordu ve bir daha yazılmaz o. Savaşın sonra bir sürü şairimiz oraya gönderildi Çanakkale’ye sizler de yazın bir şeyler diye ama yok hiçbir satır çıkmadı. O ancak orada Necid Çölleri’nde yazıldı. Dönüş, sevinçli bir dönüştür, ama kısa bir müddet sonra işgal başlar, silahlarımız elimizden alınır ve müthiş bir hayal kırıklığı içinde dedem ve dedem gibi insanlar ne yapacağız diye dertlenip, düşünmeye başlarlar. O zaman Sırat-ı Müstakim sonra da Sebilü’r-Reşad diye biliyorsunuz bir dergi çıkarıyor Eşref Edip’le beraber başyazarıdır. Orası da bir irtibat bürosu halinde kullanılmaya başlanmış. Silah kaçırılıyor, insan kaçırılıyor, ne yapılacağı düşünülüyor ve bir ara kapatılmış sonra da Sebilü’r-Reşad olarak açılıyor biliyorsunuz. Orada yazıları devamlı çıkıyor. Sebilü’r-Reşad ilk basıldığında 70 bin basılmış ve öyle bir sayıya ulaşmış ki bütün İslam âlemine tekrar tekrar basmak zorunda kalmışlar. Müthiş bir dergidir ve hâlâ da

çıkıyoruz biz elli sene sonra ve dedem o arada şey de Çengelköy tarafında taşınmış oraya Fatin Hoca falan da o taraftalar. Bir gece kapı çalınıyor ve bir subay olduğu belli ama sivil bir genç adam “Üstadı görmeye geldim.” diyor, içeri alıyorlar. 15-20 dakika sonra konuştuktan sonra gidiyor misafir. Dedeme Mustafa Kemal Paşa’dan bir mektup bizzat Ankara’ya davet ediliyor, bir İrşad Heyeti kurulmuş, Millî Mücadele’yi insanımıza anlatabilmek için bu heyette yer alması ve bir an evvel Ankara’ya gelmesi isteniyor. Fatin Hoca da onun gibi hocalar ve Özbekler Tekkesinde Ali Şükrü Bey’le buluşurlar. Yanına evden bir ses ve bir boğaz eksik olsun diye Emin dayımı alır, o zaman 11-12 yaşlarında yola çıkarlar. Sabaha karşı neredeyse karanlıkta yollarda çeteler vardır. Onlara yakalanmamak için çok dikkat ederler. Çünkü başlarına bir şey gelir. Kim oldukları bellidir çünkü ve yavaş yavaş yavaş yavaş kâh yürüyerek kâh dekoville kâh Geyre yakınlarında Kuşçubaşı Eşref’le karşılaşır onun atlarıyla on dört gün. 24 Nisan’da Ankara’dadırlar. Millet Meclisimizin önünde Mustafa Kemal’le karşılaşır “Hoş geldiniz,” diye onları karşılar. “Tam zamanında geldiniz. Ben de sizi bekliyordum, ama şu anda konuşmamız mümkün olmayacak, geleceğim ben,” der, gider. Ali Şükrü Bey, Trabzon milletvekili, dedem henüz Burdur milletvekili seçilmemiş. Emin dayım anılarında diyor ki; “Karnımız çok acıktı. Yemek yemek için bir şey ararken, bir yer ararken yanımıza bir hoca efendi yaklaştı.” Onların geleceğini işitince karşılamaya gelmiş, onları alıp evine götürüyor ve kendi evinde misafir ediyor. Şimdiki Tâceddin Dergâhı dediğimiz yer caminin bir müstemilatı orada kalmıyor. Fakat dedem bir müddet sonra Burdur milletvekili de seçildikten sonra diyor ki; “Bana bir yer bulsanız da ben orada kalsam.” Çünkü evi rahatsız ediyor düşüncesine kapılmış. Orayı hazırlıyorlar, orası da ikinci bir millet meclisi ofisi gibi arkadaşları geliyor, orada kalıyorlar Ankara bir köy o zaman hiçbir şey yok. Orası kullanılıyor dedem zaten çoğunlukla Anadolu’dadır vazifeli olarak her yere gönderilir. Bazen cephededir, bazen at bulmak için, bazen silah bulmak için, bazen yangın söndürmek için, bazen Paşa’mızla beraber cephede askerlere moral vermek için manevi bir lider olarak adım adım bütün Anadolu’yu dolaşır ve bütün vaazlarında da Atatürk’ün yanında olmalıyız diye insanları ikna eder. Çünkü bilhassa Çankırı vaazında der ki;- bir cumadır oraya vardığında- “Bugün sizlerle ilk defa cuma namazını burada kılıyorum uzun zamandır. Çünkü İstanbul’da başka bayraklar var ve onların altında cuma namazı kılmak bize haramdır.” der. Orada namaz kıldıktan sonra der ki; “Mustafa Kemal, bu işgale karşı çıktı ve hep beraber karşı çıkmazsak sonumuz kötüdür. Onun etrafında toplanmalıyız.” der insanlara. Anlatır anlatır her yerde anlatır ve Kastamonu’ya geldiğinde de en önemli vaazlarından biri de oradadır. Kürsüsü hâlâ oradadır ben de gittim Kastamonu’ya defalarca. Orada kalmış zaten uzun müddet orada der ki Sevr Antlaşmasını anlatır. Onun ne berbat bir antlaşma olduğunu, düşmanın bizim her şeyimizi istediğini ve birlik olmazsak bizi yutacaklarını, hiçbir şey bırakmayacaklarını geride gözyaşları içinde anlatmış gözyaşları içinde dinleyenler de hemen askere yazılmaya eğer yazılamıyorlarsa askere bir şeyler göndermeye koşmuşlar. Kastamonu’da hepinizin bildiği gibi bir Ersizler Mahallesi var. Kadınlar girmiş o zaman devreye gidemeyenler mermi taşıyamayanlar yün örmüşler, içlerine fanila örmüşler, çorap göndermişler, erzak göndermişler askerimize yani el birliğiyle kazanıldı, el birliğiyle çoluk çocuk. O İstiklal Yolu biliyorsunuz her sene kutlanıyor muazzam bir yol. O zaman kar kış kıyamet içinde orada mermileri teslim etmeye yakın orada donup donup ölür biliyorsunuz, çocuğunu sarıp sarmalamış o mermilerin içine yatırmış kendisi donar. Öyle kahraman kadınlarımız var yalnız erkeklerle değil çoluk çocuk kazandık bunu. Şehitlerimiz küçücük şehitlerimiz oldu. Emin dayım da bir kahramandır cephe cephe dolaşır, yangın söndürür babasıyla beraber. Kendi “Hiç korkmadım.” der anılarında çünkü yanında babası var, her tarafta mehmetçikler var. “Hiçbir korku duymadım.” der, “Babam Mehmet Akif” kitabında anlatır bunları. Evet, dedemin Milli Mücadele’de görevi budur devamlı vazifelidir. Sık sık tabii Ankara’ya da gelir, Tâceddin’de kalır, sık sık ta dolaşır. Millet Meclisinde Burdur milletvekilidir ama orada fazla konuşması yoktur. Ancak gerekli olduğu zaman gelir sonra tekrar vazifesine devam eder. Tâceddin’de kaldığı dönem “Bülbül” şiirini de orada yazar, İstiklal Marşı’mızı da orada yazar. Orası hani gittiğiniz zaman bir ruh deniyor ya Çanakkale’de orada

da var hakikatten var. Çünkü orada uzun zaman bir sürü güzel insan yaşamış hep birlikte ve biraz evvel bahsettiği gibi sevgili hocamızın bir reformlar yapılmaya başlanır ve birçok hadiseler olur daha savaş kazanılmamıştır, ama bir marş ihtiyacımız var. Gelen heyetlerin marşları var, bizimse sadece sultan marşlarımız var: Reşadiye Marşı, Aziziye Marşı ama bunlar bir bizim ruhumuzu anlatan değil bir şahsa sultana yazılmış marşlar ve bir yarışma açalım Millet Meclisinde görüşülsün, bir komisyon kurulsun içlerinden biri seçilsin. Yarışmaya 724 şiir gelir, bunlar incelenir, içlerinden 6 tanesi öne çıkar. Bunlar üstünde incelenir incelenir fakat Paşa'mız sorar üslubunu bildiği "Üstadın burada niye Mehmet Akif'in şiiri yok?" Hamdullah Suphi'yle Hasan Basri derler ki; "O, bir yarışmaya ben girmem ve bir parayla milletime İstiklal Marşı olacak şiiri ben yazmam, yazmam." der. Bu 6 şiirden hani beğenilen olmayınca Paşa'mız soruyor iki dostuna Hamdullah Suphi'yle Hasan Basri diyorlar ki oyun yapalım da biz bu Mehmet Akif'i üstadı ikna edelim. Biz yazacağız şiiri diyorlar. Dedem de diyor ki; "Nasıl olur sen de milletvekilisin üstelik yarışma bitti. Bir tanesi de seçilir artık." Hamdullah Suphi diyor ki; "Yok, onların içinden bizi hani çöştüracak bir şey seçilemedi. Bunu ancak yazsan yazsan sen yazacaksın üstat ama ben de bir söz verdim sana sormadan." "Söz mü verdin?" diyor. "Evet, senin namına söz verdim. Para ödülü olmazsa yazar." dedim. "Söz mü verdin?" diye üç defa sormuş. "O zaman yazarız madem yarışma bitti, para ödülü de yoksa yazarız." demiş ve iki gün zarfında yazıyor. Diyor ki Hamdullah Suphi "Bizim onu ikna etmek için daldığımız o hayale şimdi o sahiden daldı." Artık o hiçbir şey duymuyor, görmüyordu kâh Mecliste kâh Tâceddinin evinde orada iki günde yazıp, imzasız olarak teslim etmiş Meclise ve ilk defa şubat ayında okunur. O günden daha bellidir insanlar çoşar dinlerken hakikatten çoşarlar, alkışlar, gözyaşları ve 12 Mart 1921'de Mustafa Kemal Paşa da Reisliğini yapmaktadır o gün Mecliste. Hamdullah Suphi kürsüye geçer iki defa okur, üçüncü okunuşunda artık derler ki bunu ayakta okuyalım ve Mustafa Kemal Paşa, Hamdullah Suphi'ye der ki; " Bir kere de benim yanımdan okuyun." Onu kürsüsüne çağırır ve oradan da okuduğunda artık herkes gözyaşları içinde ayakta alkışlarla dinlerler büyük bir saygıyla. O arada dedem çok mahcup olmuş yavaşça dışarı kaçmış o alkışlardan, övgü seslerinden. Onu dışarıda buluyorlar tebrik etmek için diyor ki; "Tebrik ederiz senin şiirin seçildi oy birliğininle." Bir, iki tane galiba bir kararsız ret oyu var. Onun dışında oy birliğiyle kabul edilir ve Mustafa Kemal Paşa'mız da çok sever. Bilhassa "Hakkıdır Hakk'a Tapan Milletimin İstiklal! O satırlar bizim ruhumuzu anlatır diye bunları unutmamak lazım." der ve tebrik ederler. Dedem de Hamdullah Suphi'ye döner der ki; "Ben iyi yazdım mı şu anda hiçbir fikrim yok, ama sen çok güzel okudun." Hamdullah Suphi, hakikatten müthiş gur sesiyle çok güzel okumuş, güzel bir hatip aynı zamanda kendisi. Tabii, seçiliyor fakat para ödülü ortada hâlen dedem henüz farkında değil. Çağırıyorlar birkaç gün sonra ve görevli diyor ki; "Sizin şiiriniz kazandı. Bu parayı almanız gerek." "Yok," diyor "Ben almam. Ben, bu parayı almamak için önce yazmadım, almam!" "Ama" diyor görevli "Lütfen, bu yükü üstümden alın da, yani bu parayı alın da ne isterseniz onu yapın. Ben bu parayı size vermeye mecburum." Alıyor o parayı doğru Dâr-ül Mesai denen bir cemiyet var. Meslek öğretiyor kadınlara, şehitlerin yakınlarına isteyenlere oraya bağışlamaya gidiyor. Tek kuruşuna dokunmuyor ki 500 altın lira derler. Millet Meclisi maaşı eğer yanılmıyorsam ya 8 altın karşılığı ya 10 altın. Ankara belki de her şeyi alabilecek bir paradır. Sırtında pardösüsünü bir üşüylene vermiş Şefik Kolaylı'nın bir pardösüsü var onu giyiyor, gidiyor gönderiyor sonra o giyip geliyor. Şefik Kolaylı da biliyorsunuz aynı zamanda baytardır, onun yetiştirmesidir ve Neyzen Tevfik'in de kardeşidir. Genç adam onu söyledi diye ona üç ay küsmüş şaka ettiğini bile bile öyle de bir huyu var. Hiç istemiyor öyle bir şeyler ve gönül rahatlığıyla o paranın bir kuruşuna bile dokunmadan evine dönmüş, arkadaşlarıyla konuşmuş. Yani İstiklal Marşı'mızın bu güzel hikâyesi budur. Yazılmasının sebebi para ödülünü almak istememesidir ilk önce girmemesi hatta der ki; "Vekilliği de atarım bana ısrar etmeyin!" Yani o kadar çekiniyor parayla yazdı dedirtmemek için ve Dâr-ül Mesaide de rica ediyor, diyor ki; "Hâkimiyeti Milliyeye gazetesinde bir ilan çıksın bu parayı size teslim ettiğime dair sonra arkamdan aldı da gitti demesinler." İnsanları çok iyi tanımış, ileriye iyi görmüş bir insan. Tabii ki, Birinci Meclis artık

çalışmalarına devam eder fakat Ali Şükrü Bey biliyorsunuz, öldürülmüştür. Dedem bir hafta ağlamış o sevgili dostu ölüsü meydana çıktığı zaman. Annem derdi ki; “Babanı çok üzgün gördüm, ama bu derece ağladığını da ilk defa gördüm.” Çok sevgili bir dosttu, Anadolu’ya beraber kaçtığı dostu. Siyasetten Allah’a sığınırım dediği söylenir büsbütün soğumuş İkinci Mecliste zaten yoktur. Zaten İkinci Mecliste Birinci Meclisten hiç kimse yoktur. O Millî Mücadele’ye inanmayan bir sürü insan İstanbul’dan kıpırdamayan bir sürü insan vardır. Etrafta toplanırlar bir yer kapabilmek için ne yazık ki İkinci Meclisin durumu böyle yani bunu açıkça söylemek lazım. Ama Birinci Meclisten bir sürü insan da İstiklal Mahkemelerinde biliyorsunuz başlarına gelenleri. Dedem İstanbul’a gelir, bakmak zorunda olduğu bir ailesi var ve kızlar evlenmiş o ara. Benim babam da veteriner hekimdi. Ötekilerin biri Ömer Rıza’dır en büyük eniştem, öbür eniştem de iş adamı. Kızlar evlenmiş ama yetişmesi gereken iki oğul var, bir de astım rahatsızlığı olan bir eşi var. Anneannemin astım rahatsızlığı var. Onlara bakmak zorunda geç başvurulduğu için tek kuruş maaş bağlanmaz. Biliyorsunuz vekildir, profesördür, vaizdir her yerde resmi görevler yapmıştır tek kuruşu yoktur, ama bir silahı ki o silah bütün Birinci Meclisteki vekillere verilmiş. Şu anda Millet Meclisinde eski Millet Meclisinde açılan bir müzede sergileniyor ismi var üstünde. Tâceddinde kullandığı eşyalar da orada açılışı yapılacak. Orada tespihine kadar her şey orada ve de silahı, bir madalyası İstanbul’a gelir. Ne yapacağım diye düşünürken bir iş araması lazım. Peşinde hafiyelerin dolaştığını görür çünkü reformlara muhalefet edenler vardır. Dedemi de bunların içinde gösterir şer odakları ve başkalarının başına bir şey gelmesinden korkar. Onu baş gösterip de, ona inananlar onun yanında hani Mehmet Akif de bizim içimizde dedirtmemek için Mısır’a gitmeye karar verir. Gönlü kırıktır tabii ki, gönlü kırılmıştır. Çünkü Mısır’a defalarca gitmiş, ama kışları gider, yazları dönermiş. Bu sefer dönmek üzere gitmeye karar verir. Abbas Halim Paşa hamisidir. Onu çağırır üniversitede Türkçe profesörlüğü yapmak için ama gitmeden evvel de enteresan bir şekilde Kur’an meali, Kur’an tercümesi teklifi alır. Yani bir çelişkidir bu. Hem bir yerde başkalarının başına bir şey gelmesin diye gitmeye mecbur edilir, diyorum ben hem de bir Kur’an meali, Kur’an tercümesi teklifi vardır. Kabul etmez çünkü Türkçeye çevrilemez Kur’an der. Biri Allah’ın kelamı öbürkü çevirenin çevirisi olacak ve Arapçada çok harf vardır Türkçede olmayan. Bu bir küfürdür der ben böyle bir vebal altına girmem meal olması şartıyla zorla kabul ettirilir. Biner lira Diyanetle anlaşma yapar Elmalı’yla beraber. Mısır’a doğru yola çıkar. Tabii ki bu çileli, yani dedem başlangıçtan itibaren dertlidir, vatan dertlidir, vatan derdi vardır onun üstünde, millet derdi vardır. Bir bedel almıştır onun bedeli de hiç düşünmeden almıştır, ama gönlü kırılmıştır. “Hakikatten ben vatan haini miyim böyle bir muameleye dayanamam!” der ve gitmeyi uygun bulur. Hani şapka giymedi, şapka giymemek için kaçtı, yok sürüldü, gönderildi diye öyle bir şey yok! Şapka Kanunu bile çıkmadı onun gittiği dönemde ve ona Mısır’da sorduklarında “Üstat” derler profesörler, arkadaşları “Şapka giymemek için buraya geldiğiniz söyleniyor. Ne diyorsunuz?” Diyor ki; “Ben, kendimi bildim bileli insanların kafasının içine bir şeyler koymaya çabaladım. Başımızın üstüne ne koyduğumuzun ne önemi var ha fes olmuş, ha şapka olmuş, ha hiçbir şey olmamış asıl önemli olan başın içidir.” der. Hakikatten kendisi devamlı başı açık gezen, sportmen bir insan fesi de ancak mecbur olduğu dönemde giyermiş. Bazen çünkü mecbur oluyorlar giymeye bir misafir geldiği zaman makamlarına veya bir yere gittikleri zaman saygı icabı onu giyiyorlar ve de döndüğünde de vapurdan indiğinde başında şapkası, sırtında paltosu vardır. Yani şapkayı protesto etmek isteyen insan niye gitsin ki burada kalır var gücünle ama arkadan konuşmaz. Mehmet Akif’i tanımayanlar her şeyi söylemişlerdir, peşinde Mısır’da da hafiyeler dolaşmış. Hakkında yani söylemeye bile dilim varmıyor biliyorsunuz irtica 906 kod numarasıyla kodlanmış, irticacı olarak kodlanmış. Ben bunu işittiğim zaman gülsem mi, ağlasam mı, kızsam mı bilemedim. Çünkü irtica kelimesiyle Mehmet Akif ismini yan yana koymak artık cahillikte değil başka türlü bir şeydir. O, reformlar için canını dişine takmış, ilimle fenne ilerleyeceğimizi bize Safahat’ta öğretmiş. Bir Asım nesli yaratmış ve çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek kadar gençliğe güvenmiş ve gençliğin ilimle fenne ilerleyeceğine, bizi ilerleteceğini

bilmiş ve kendisi doktordur her şeyi görür, bilir asla ve asla dedikleri gibi bir yobazlık falan hiçbir şey yoktur onda. O bir bilim adamıdır, ileriye dönüktür, aydınlık bir insandır sosyal konulara parmak basar şiirlerinde. Böyle bir irtica kelimesiyle yan yana konulması belki de akla en son gelecek, hiç gelmeyecek bir isimdir. Ama ne var ki bazı insanlar yaranmak istedikçe yalan yanlış şeyler Ankara'ya raporlarla gönderirler. Yüzelliliklerin yanına gitti, orada Atatürk'e ileri geri konuştu reformlar hakkında konuştu derler. Böyle bir şey yok! Okuduğunuz zaman okursanız içiniz acıyacak, kalbiniz ağlayacak tam kelimesiyle. Orada işte raporlarda asıl Milli İstihbarat raporlarında yok, ama o yalan yanlış raporlarda var. Yüzelliliklerin yanına gitmiş önce Lübnan'a oradan hava değişimi için Hatay Antakya tarafına orada evlerini açmış insanlar. Çünkü seviyorlar onun dürüstlüğünü, ahlakını, samimiyetini seviyorlar. Hiçbir gün riyaya sapmamasını dosdoğru yolda olmasını seviyorlar. Onların yanında kaldığı içinde onları da kötülüyorlar. Hani insanların ne diyeceğine hayatta hiç aldırmamış. Hiçbir zaman şikâyet etmemiş kendini bilen bir insan zaten kendini bildikten sonra ne derlerse desinler umurunda olmamış. Hiçbir zaman paraya pula, alkışa doğru yoldan vazgeçmemiş ki Allah'ın önünde eğilmekten başka kimsenin önünde eğilmemiş. Mithat Cemal yine der ki; "Onu hiçbir kapı altından eğilerek geçmeye mecbur edemedi." Tabii, bu mecazi bir şey yani kimsenin önünde eğilmedi devletle işi olmadı, kimseden bir şey istemedi. Kimse istemeden verdi, severek verdi. Benim en hoşuma giden samimiyetidir, samimi bir insandır vefasında, inancında, sevdasında her şeyin de samimidir ve şiirlerinde bize gerçekleri söyler. "Ne gördümse onu yazdım. Hayalle yoktur benim işim." der. Her gördüğü belgesel niteliğinde bir kitap bırakmış bize ki Safahat, satır satır incelenerek onun hayatı da anlaşılır aynı zamanda ama Mehmet Akif'in bir de dede olarak, baba olarak, eş olarak bir hayatı var ki o da incelenmeli diye düşünüyorum mektuplarından anlaşılır. Bütün dostlarıyla Mısır'dan mektuplaşmış, ailesiyle mektuplaşmış, torunlarına hasret kalmış, vatanına hasret kalmış bir insan. Tabii ki, sirozdaki başka ne olabilirdi ki vatan hasretinden Mısır'da da çok uzun kaldığı için. Amma Kur'an meali denen şeyi de çok güzel yapmış dostlar. Merak edersiniz diye söylüyorum çok önemli çünkü hayatının 7 senesidir 11 senenin. Eğer o olmasaydı belki bize çok daha güzel eserler bırakırdı. Çünkü orada çok az şiiri vardır Mısır'da. "Bir Gece"yi yazar, "Firavunla Baş Başa"yı yazar, "Çölleri" yazar Medine'ye gider ama bir dostu der ki; "Üstat, sen vaadi değiştirmişsin." Ama der ki o da "Benim vaadim asıl vaadim buydu ötekileri milletimi uyandırmak, anlatmak, onları doğru yola sevk etmek için, onları sarsmak için yazdım. Yani onlara doğruyu göstermek için yazdım." der. Onun için "Safahat" çok önemlidir incelenmesi gerekir. Her bir şiiri bir derstir bize Asım'da en güzel bölümlerinden biridir belki de en uzun en uzun bir tiyatro eseridir neredeyse. Köse İmam, Ali Şevki Hoca'dır hiç çocuğu yoktur. Köse İmam'da aslında çocuksuz ama ona bir oğul verir, Asım ismi altında bir simgedir. Asım görmek istediği gençliktir Asım. Nasıl çiğnetmedi, çiğnetmeyecekler derse, Asım yetişecektir kendisinden sonraki gelecek nesilleri kendisi gibi vatan sevdalısı, yetişmiş, bilime fenne inanmış, birkaç lisan bilen, pehlivan yapılı, vatanını çok seven icabında onun için gözünü kırpmadan canını verecek bir kahraman evlattır Asım. Hani Asım deyince bir erkek değildir bir gençlik sembolüdür o bize onu anlatır orada. Çok güzel bölümleri vardır ve "Çanakkale" şiiri, "Zulmü Alkışlayamam" şiiri de ayrı bir bölüm değildir. O Asım bölümünü içindedir zaten. "Bülbül" mesela dedemin bir şiir tarzı var. İlk önce Namık Kemal'den falan etkilendiği söylenir ilk başlarda ama sonra kendi tarzını bulmuştur. Gerçekleri yazmaya başlayınca, sosyal konuları yazmaya başlayınca bir Seyfi Baba, bir Küfe, bir Hasır, bir Hasta bunlar hep sosyal konulardır zaten ama Millî Mücadele'de de bunları geriye bırakıp bir dava adamı olmuştur. Sanatını bırakmıştı geriye zaten dedem için sanat sanat için değil, sanat insan için olmalıdır her zaman insan için yazmıştır. Sanat sanat için değildir, der insanlara bir şey vermelidir her zaman. Ona inanmış her zaman, kendisi ona inanmış. Lisan bilir ve bütün çevirileri hâlen bir sürü çevirisi var Fransızcadan, Arapçadan, Farsçadan ve Türkçenin her lehçesini bize göndermiştir o tertemiz aruzla göstermiştir. Çocuklara tabii her zaman söylüyorum gençler şu anda okurken belki tanımadıkları kelimelerle karşılaşsalar bile imkânları var öğrenecek. "Safahat"ı çok iyi

öğrenmelerini istiyorum. Kur'an mealine gelince bitirmiş, defalarca bitirmiş çok da güzel olmuş. 1932'de Eşref Edip onu ziyarete gidiyor ve okuyor ve okuduğu zaman diyor ki; "Nasıl güzel bir şey bu böyle bitmiş bu. Bana ver bunu ben götüreyim, bastırayım." "Yok" diyor; "Bitmedi, henüz bitmedi tatmin değilim." Her gece oturur düzeltirmiş defalarca kenarına düzeltmeler varmış zaten. İstanbul'dan gelen endişeli haberler var her şey Türkçe okunmaya başladığı için korkuyor, endişe ediyor. "Allah'ın kelamı bir tarafa bırakılacak, benim mealimle mi okunacak bu? Ama ben ya bir noktayı yanlış yere bıraktıysam. Ben nasıl Allah'ın huzuruna çıkar da Peygamber'imın yüzüne bakarım. Ben göndermeyeceğim!" Kendi kendine o aldığı bin lirayı iade ediyor, feshediyor bütün antlaşmayı ve göndermiyor. İstedikleri zaman da "Daha henüz bitmedi, henüz tatmin olmadım. Milletime henüz teslim etmek durumunda değilim." der ve hastalanıp, artık öleceğini hissettiği zaman tabii ki doktor biliyorsunuz İstanbul'da yani Türkiye'de ölmek ister. İzinler alınır, Türkiye döndüğü zaman sorarlar; "Getirdiniz mi?" "Hayır, getirmedim." der ve dönerken demir kasa gibi bir dostuma emanet ettim. O da Ekmeleddin Bey'in babası Yozgatlı İhsan Efendi'dir. Ona teslim eder, dönersem eğer üstünden geçeriz, ama dönemezsem yak. Dönemeyeceğini biliyordur ve Yozgatlı kıyamamış bir kopyasını satır satır çıkarmış, ikisini de saklamış ta ki ölene kadar. Ölmeden evvel oğluna onun da bir vasiyeti var. Onu ziyarete gittiği zaman "Ben öldükten sonra" diyor "Şu çekmeceye iki tomar göreceksiniz. Onları alın ve yakın!" Biri bıraktığı emanet ettiği, biri de kendi kopyasını çıkardığı. "Evet, getirmedim." diyor "Eğer bitseydi getirecektim orada bıraktım. Döneceğim döndüğüm zaman düzelterek tekrar." Defalarca peşine düşmüşler ölmeden öncede öldükten sonra da hatta Ömer Rıza eniştem bile ailenin varisi olarak gitmiş, o bile alamamış o bile alamamış. Evet, İsmail Hakkı Şengüler bazı uzun seneler önce bunu yine bir röportajında açıkladı. Ziyaret gittik Ekmeleddin Bey arkadaşı 18 yaşlarında falan 5 arkadaş ziyarete gittik, diyor. Yozgatlı diyor ki; "Şu çekmeceyi açın orada iki tomar göreceksiniz, onları alın ve yakın!" Diyorlar ki; "Nerede yakacağız Mısır'da soba yok?" "Ben," diyor İsmail Hakkı Şengüler "Abbasiye Semtinde bir yerde kalıyorum." Orada okuyor ve çalışıyor herhalde. Oraya gittik bir arabayla bir bakır leğen bulduk, balkonda iki nüshayı da parça parça hepsini yaktık. Üzülmedik mi tabii ki üzüldük, ama bize bir görev verilmişti. Bir vasiyetti bu yaktık, yok ettik. Ama geçtiğimiz senelerde hepimiz biliyorsunuz bir profesörümüz Kur'an Meali "Mehmet Akif'in Kur'an Meali" diye bir kitap çıkardı. Bana da geldi. Okuyanlar dediler ki "Bu üslup onun ki olabilir." çok küçük bir bölümü ben üzüldüm. Bunu her seferinde tekrar ediyorum. Kendi tatmin olmadım, bastırmak istemiyorum dediği dönemde isteseydi bastırabilirdi. Neden bastırmasın? Parayla antlaşma yapmış, Diyanetle antlaşması var bittiği zaman da gerektiği parayı alacak, ama istemiyor bastırmak. Onun seneler sonra ölümünden sonra hani bunun basılması bana doğru gelmedi. Bilmiyorum sizler ne düşüneceksiniz? Şurada onun hakkında bir küçük mektubu var. Onu okumak istiyorum size bu konuyla ilgili. Eğer vaktimiz varsa tabii? Duyuyor musunuz beni?

Ezgi Erel: Evet duyuyoruz. Tabii ki çok memnun oluruz çok teşekkürler.

Selma Argon: Bakın, diyor ki şimdi mektup geliyor dedeme tercüme edilmesi istenmişti, tabii para verilecek. Diyanet diyor ki; "Bir an evvel cüz cüz gönderin belki" diyor "bize tamamını gönderirseniz birdenbire hepsini birden ödeyemeyiz." ama diyor ki o da; "Ben, bu işi para için yapmıyorum. Yeter ki gönlümün istediği gibi olsun. Bana hiç para vermeseniz ne çıkar?" "Hatta" diyor "milletimin benden alacağı var benim kimseden alacağım yok. Ben bu işi para için yapmadım, ama yeter ki gönlümün istediği gibi olsun para bile almam, hiç istemem." diyor ve diyor ki "El verir ki gönlümün istediği gibi olsun." 1932'de Eşref Edip onu okumam gerekir. "Mısır'a gittiğim zaman Hilvan'da üstada misafir oldum. Bu tercüme baştan sona okudum. Kendi eliyle tebyiz etmekle beraber çok yerlerinde düzeltmeler vardı. Birkaç cüzi okuyunca tercümenin ehemmiyet ve önemini gördüm. O ne sadelik o ne ahenk ki bütün bir sureyi okursanız da hiçbir ayetin başında veya sonunda ufak bir irtibatsızlık göremezsiniz. Müfessirler ayetler arasındaki irtibat ve münasebetleri anlamak ve

anlatmak için sahifeler dolusu izahatta bulunurlar. Üstata bu irtibatı fiilen o suretle yapmış ki bir ayetin bitip diğer ayetin başladığının farkına bile varamazsınız. Bir şiir gibi senelerce üzerinde işlemiş. Hiçbir tarafında, hiçbir noktasında bir pürüz yok, su gibi akıyor. Bir çağlayan gibi gönülleri heyecana veriyor. Beyanın umumiyetine, kutsiyetine o kadar itina göstermiş ki okuduğunuzun Kelamullah olduğunu hemen hissediyorsunuz. Kur'an-ı celilin hususiyeti ifadesi, tercümesinde de kudreti beşer dâhilinde müncele. O vakit tamamıyla kanaatim tereddüt etti ki yeryüzünde Akif'ten başka o selaset ve kuvvette Kur'an'ı tercüme edebilecek hiç kimse yoktur diyen Süleyman Nazif tamamıyla haklıdır, dedim. Hakikatten Cenâb-ı Hak bu mazhariyeti yalnız Akif kuluna ihsan etmiş.” 1938'de Eşref Edip bunu açıklıyor biliyorsunuz orada ziyarete gitmiş. Dedemi ziyaret eden ender kişilerden biri de Neyzen Tevfik'tir. Onunla dostluğu da gençlerin çok alakasını, ilgisini çekiyor. Diyorlar ki ikisi bambaşka yolda insanlar nasıl bu kadar birbirlerine dost olup sevdiler. Neyzen Tevfik'te büyük üstatlarımızdan biridir, hiciv ustasıdır, neyzen'dir yani ney ustasıdır. Onu dinlerken kendinden geçermiş insanlar. Dedemle dostluğu da dedem ondan ney öğreniyor, ney üflemeyi o da ona Farsça öğretiyor. Böyle bir güzel alışverişleri de var. Hiç kimseden onun da korkusu yok ve gidip orada bir seneye yakın dedemin yanında kalmış. Hiç korkusu yoktur onun da kimseden ve birbirlerini değiştirmeye çalışmadıkları için dostlar. Ne o onu değiştirmeye çalışmış ne o Neyzen'i değiştirmeye çalışmış. Onun için dostlukları güzel birbirlerini oldukları gibi kabul etmişler. Bazen darılmış dedem ona ama geçici bir dargınlık öyle sahici bir şey değil. Neyzen de binlerce kere söz verir, ama yine de devam edermiş. Yine kendi ağzından ufacık bir hikâyeye anlatacağım Neyzen'den diyor ki; “Defalarca söz vermiş yine fakat çağırıyorlar arkadaşları onu içmeye ne yapacak içi gidiyor. Bir sütçü beygiri var mahallede onu kiralamış. Onun üstüne binmiş meyhaneye atla girmiş. Diyorlar ki “Ne yaptın sen? Üstada söz vermiştin şimdi yine sana kırılacak.” ama diyor ki; “Ben ayak basmadım ki atla girdim.” Onun üstünde içiyor, ama sonra yine de çok utanıyor yaptığından hakikatten müthiş büyük bir insan mahallenin bütün köpeciklerine ekmekleri alıp, dağıtmış. Dedem işittiği zaman yine kırgın gibi davranmış ama o neyini çalmaya başlayınca gözlerinden yaşlar akarmış onu dinlerken o kadar içten çalarmış Neyzen Tevfik. Bafra'da ziyarete gitmiştik kaldığı yere, biliyorsunuz Kolaylı orada soyadı Kolaylı'dır. Onun kardeşiyle de uzun müddet çalışmıştır. Neyzen Tevfik'le de çok iyi dosttur hakikatten. Gençler bunu çok merak ediyor da çünkü iki ayrı karakterde insanı onun içinde söylemek istedim. Bilmiyorum vaktimiz var mı daha ne anlatmamı isterseniz? Ben böyle biteviye oradan oraya atlayarak hep çünkü istiyorum ki bir sohbet niteliğinde olsun kimse sıkılmasın. Varsa sormak istediğiniz bir şey onları da cevaplamayı arzu ederim eğer biliyorsam.

Ezgi Erel: Selma Hanım, çok teşekkür ediyoruz değerli paylaşımlarınız için. Çok keyifliydi sizi dinlemek. Sizin de dediğiniz gibi sorusu olan varsa sormak isteyen sesini açıp soru sorabilirler sizlere. Sanırım yok herhalde.

Soran: Ben bir soru sorabilir miyim?

Ezgi Erel: Tabii ki hocam, buyurun.

Soran: Selma Hanım çok teşekkür ederim. Çok güzel bir konuşma oldu ve sizi dinlediğime çok memnun oldum açıkçası.

Selma Argon: Ben teşekkür ederim.

Soran: Mehmet Akif Ersoy'la ilgili olarak iki şey benim aklımda var. Bir Sultan Abdülhamit'le ilişkisi bir de vefatındaki durum nedir acaba? Herkes bir şeyler söylüyor vefatında yalnız olduğuna dair söylentilerde var.

Selma Argon: Şöyle bir yalnız değil katiyen değil tabii de. Biliyorsunuz altı ay yaşar İstanbul'a geldikten sonra ilk önce Abbas Halim Paşa çoktan vefat etmiştir, ama onu prenseslere yani kızlarına emanet etmiştir. O küçükken onlara ders vermiştir Mısır'da çünkü dedem onu babaları gibi severler. Abbas Halim zaten demiş ki zamanında "O, her zaman bir Abbas Halim bulur, ama ben bir daha Mehmet Akif bulamam." Onu çok takdir eder, çok sever ve kızlarına diyor ki; "O, bir şey istemez, bir şey istemeyi de bilmez zaten. Ona bana baktığınız gibi bakacaksınız." İstanbul'a geldiğinde onu karşılayanlar arasında prensesler de var. Onu ilk önce Alemdağ'da bir çiftliğe kendi çiftliklerine yerleştirirler sonra Teşvikiye'de bir klinikte bakılır. O klinik şimdi yok, ama biz yerini bulup kapısına bir tabela astık ki orada birçok komutanımız da tedavi olmuştur Teşvikiye'de. Sonra da Mısır Apartmanı'nda Mısır Apartmanı da Abbas Halim Paşa'nın yaptırdığı bir apartmandır biliyorsunuz. Güzel bir yer hazırlanmış, oraya yerleştirilmiş. Başına da, yanına da bir Rus hemşire onu da babası gibi bakmış o hemşire öldüğü zaman çok ağladı, derler ve tabii devamlı odası dostlarıyla onun geldiğini işitip, onun hastalığını duyan dostlarla tıklım tıklım doluyor. Kimse aldırıyor o gelenlerin de peşinde bir sürü insan dolaşüyor, ama hiç kimse aldırmamış. Gençler geliyor röportaj için, gazeteciler geliyor, kadim dostları hep yanındalar. Fakat bir ara der ki Eşref Edip'te, Mithat Cemal'de "Biz onu yokken de hep gizli sevdik." Ama artık döndükten sonra da tabii hasta olduğu için de hep yanına gitmiş herkes. Hiç kimse bir şeye aldırmamış. Aileden İstanbul'da olanlar yanındadır devamlı. Benim biraz evvel bahsettim babam da veteriner hekimdi. Devamlı şarktıdır bazen annemle babam gelir fakat babam gelemediği zaman annem burada. Öbür teyzelerim burada, oğlanlar burada ve de ablam o ara 9-10 yaşlarında bir bebekken gördü dedesini bir de 9-10 yaşlarında Mısır Apartmanı'nda görmüş. Ferda Kadın şiirini okudunuz mu bilmiyorum. Tek Çocuk şiiri ablama yazılmıştır. Annem bebek beklerken istiyor da bazı isimler Mısır'dan istiyor o da gönderiyor mektupla. İsimler gelmiş içlerinden Ferda ve Selma var. Ferda'yı koyuyor ilk önce annem epey bir müddet sonra da ben doğduğumda benim ismim Selma oluyor. Zaten Safahat'ta Selma var biliyorsunuz Arapçadan gelmiştir, ama Selma dedemin kız kardeşinin küçükken ölen çocuklarından biridir orada ama ablamın ki ferda da Farsçada yarın demektir. Ablama küçük bir şiiri vardır Ferda Kadın diye sonunda der ki "Zira yarın dünden güzel." diye bitirir şiirini. Yarınlara olan ümidini o küçücük şiirde bile belli etmiştir. Çok güzel, çok samimi, çok böyle içten güzel bir şiirdir. "Ey yavrumun ilk yavrusu," diye devam eder "Pek tatlı şeysin doğrusu / Lakin neden çirkin adın?/ Yok yok, adın cidden güzel / Dünyada her şeyden güzel / Aydan güzel, günden güzel / Hatta derim: Benden güzel / Senden bile güzel der / Zira 'yarın' 'dün'den güzel" diye bitirir. Çok hoşuma gider benim ablacığıma yazılmıştır. O yüzden işte ismimizi de o verdi diyorum, ama yalnız değildir, ama yalnız gönderilmek istenir ve vefat ettiğinde aile işleri yapmak için sağa sola koştuğunda o şaşkınlıkla, o şokla Beyazıt'ta yıkandıktan sonra camide orada biliyorsunuz bir taşın üstüne konur caminin orada. Üniversite de dersler vermiş zamanında İstanbul Üniversitesinde orada hocadır ve de oradan gelen talebeler acaba kimin bu tabut diye baktıkları zaman üstünde minicik bir isim Mehmet Akif. "Eyvah!" derler. Tabii biliyorlar hastalığını duymuşlar hemen üniversiteye koşarlar birkaç talebe. O gün üniversitede olan hocalardan galiba gayrimüslim bir hocamız orada diyor ki; "Bugün ders yapmak zamanı değildir." hepsini serbest bırakıyorlar üniversite talebelerinin. Hepsi böyle akın akın başına geliyorlar. Oradaki bir şeyden lokantadan bir Tük bayrağı, bir Kâbe örtüsü bulunuyor şahıstır üstüne örtülüyor ve hiç arabaya konmadan Edirne Kapı'ya kadar sırtlarında götürüyorlar İstiklal Marşı'nla. İlk önce Edirne Kapı'daydı hatta Ömer Rıza eniştem de vefat edince ayakucuna gömdüler, ama şimdi Şehitlik'te biliyorsunuz. Orada Edirne Kapı'da işte yeri hazırlanıyor, başında talebeler var, gençler var, Fethi Tevetoğlu, gençler hepsi var. Bir de bir heykeltıraş talebe *Ratip Aşir Acudoğu* bizim dostumuzdu, aile dostumuz sonradan tabii o zaman genç. Açıldığı zaman dedemin maskını almış aileden izin alıp. O maskla şimdi biraz evvel dediğim müzede sergilenecek, sergileniyor ve ileri de heykelini yaparsam lazım olur diye. Uzun zaman duvarında durdu bizim aile dostumuzdu görmüştüm ben çocukken ve orada o gün konuşanlar

İstiklal Marşı'na gömerler onu kendi yazdığı marşla gömerler, toprağa verirler. Birer birer karakola çağırılmışlar. Niye gittiniz hükûmetin hiç kimsesi yoktu, çelenk yoktu bir şey yoktu! "Biz" demişler "Bize Safahat gibi bir kitap ve Safahat'tan daha önemli bir hayat bırakan, milletine faydalı olmak için canını dişine takan bir vatan sevdalısını toprağa vermek için oradaydık." Yani zaten hani soruşturma yapmamışlar, ama hepsi birer birer çağırılıp konuşmuşlar. Böyle bir insan İstiklal Marşı değiştirilsin dendi, ölümünden sonra da geldi ama Allah razı olmadı. Biraz evvel hocamın da dediği gibi Allah'a bir duasıdır o. Allah bu millete bir daha İstiklal Marşı yazdırmasın, demesi onun Allah'a son yakarışıdır çünkü onu ben dahi yazamam, der. Onu yazmak için o günleri yaşamak lazım. Ben o günleri bir daha milletimin yaşamasını istemem ve vasiyettir hem insanlara hem de Allah'a yakarışıdır. Olmamış hakikatten kimse razı gelmedi. Bir daha da üstünde konuşulmasın inşallah çünkü bizimki biraz evvel bahsedildi ya millî marşlar, ulusal marşlar ama bizimki İstiklal Marşı'dır. İstiklalimizin marşıdır ismi üstünde onun için bir daha üstünde ne konuşulsun ne o günler yaşansın diyorum ben. Biraz evvel ikinci sorusu da Abdülhamit Han'la olan şeyi biliyorsunuz İstibdat Devri diye anılır o devir ve dedemin ismi öne çıkar her nedense bilemiyorum ama ona karşı olmayan İttihat ve Terakki'de olmayan bir kimse yoktur. Dedem de İttihat ve Terakki'ye çağırılır ve İttihat ve Terakki hani kurtuluş için kurulmuş, iyi niyetlerle kurulmuş bir cemiyettir. Dedemi de çağırırlar çünkü bütün ileri gelenler Mustafa Kemal'de oradadır herkes komutanlar herkes orada. Fakat dedemin oraya gitmesinin sebebi onlara, oradakilere ders vermek içindir. Üye olmamış, ona bir yemin ettirmek istenmiş o ben böyle bir yemin etmem, diyor. Kayıtsız, şartsız sizin dediklerinize uymam. Faydalı bir şey yaparsanız onu seve seve yaparım, ama bu yemini etmem. Hatta derler ki yemin etsin diye yemin değiştirildi. Fakat dedem iki buçuk, üç ay oradadır. Ondandır onların yolunun değiştiğini, yanlışlarını gördüğü zaman oradan hemen ayağını çekmiş. Ayağını çekmesine rağmen onu o kadar iyi tanıyorlar ki orada Kara Kemal diye bir başlardan biri var. Bir gün gelirler ona derler ki; "Bir şer cemiyeti kuruldu ve bunun başında Mehmet Akif var." verdiği cevap onu ne kadar iyi tanıdığını birçok kimseden daha iyi tanıdığını belirtir. "Eğer Mehmet Akif varsa başında o bir şer cemiyeti değildir ki zaten." der. Yani onu o kadar iyi tanıyor. Dediğiniz gibi İstibdat Devri diye anılan bir devirde hürriyete âşık kişilerin o arada başta olan kişiye karşı gelmemeleri düşünülemez, ama asla bir karşılıklı gelmemişlerdir. Şiirleri vardır ona karşıdır. Herkes karşıdır o ara ona. Ama mesela bir çıkıp da bir Tefik Fikret'ten kimse bahsetmez. Neden Mehmet Akif hep öne çıkar bir türlü ben anlayamamışımdır. Belki de hani Tefik Fikret'in bambaşka bir anlayışta olması, başka bir yolda olması o da büyük bir şairimizdir, ama Mehmet Akif'le Abdülhamit Han aynı yolda oldukları için nasıl olurda aynı şeye inanmış bir insan ona karşı çıkar diye düşünülüyor olabilir. Ama çıkmaz mı hürriyete âşık doğduğundan beri ben âşığım istiklale diyor adam. İstibdada karşı gelmemesi, baskıya karşı gelmemesi düşünülebilir mi Mehmet Akif'in. Düşünülemez ama Tefik Fikret o suikaste kurban gitmedi diye yazdığı şiiri biliyorsunuz herkes söyler ama niye bu şiiri yazdı Tefik Fikret demezler. Ama Mehmet Akif'in bir, iki lafını böyle cımbızla çekip ona karşı en ağır şekilde ve hatta onun yazmadığı sözleri bile ona yazmış gibi gösterirler. Ama dedem çok ilerdeki bazı sözlerinde biliyorsunuz bir şiir vardır semerden bahseder ve ne semerciymiş der bilememiş kadrini. Çünkü gelen semerci perişan eder insanı, hayvanları onun kadrini bilememişiz der. Bunu anlayanlara söyler anlayanlara söyler hakikatten. Bilmiyorum cevaplayabildim mi hocamın sorduğu soruyu?

Soran: Evet, çok teşekkür ederim.

Ezgi Erel: Selma Hanım çok teşekkürler.

Selam Argon: Sağ olun.

Ezgi Erel: Sayın Mütevelli Heyeti Başkanımız Serdar Bey de galiba bir şey soracaktı. Serdar Bey?

Mehmet Serdar Sarıgöl: Ben çok teşekkürler edeceğim. Sağ olun, var olun iyi ki geldiniz, iyi ki katıldınız, iyi ki dinledik sizi. Bu vesileyle hem İstiklal Marşı'mızın kabulünün yıldönümünü birlikte idrak ettik 100. yılını idrak ettik hem de bu vatan için gerçekten vatan sevgisiyle canlarını feda eden insanları tekrar anmış olduk ve Mehmet Akif Ersoy'u da anmış olduk. Çok teşekkürler ederiz, sağ olun var olun.

Selma Argon: Ben teşekkür ederim, sağ olun.

Mehmet Serdar Sarıgöl: İyi günler dilerim.

Selma Argon: İyi günler dilerim, sağ olun.

Ezgi Erel: Sayın Selma Argon'a kıymetli paylaşımları için tekrardan çok teşekkür ediyoruz. Değerli katılımcılar etkinliğimiz burada sona ermiştir. Katılıminız için çok teşekkürler, sağlıklı günler diliyoruz.

Selma Argon: Hoşça kalın diyorum. İyi günlerde, güzel günlerde tekrar görüşebilmek umuduyla diyorum.

Ezgi Erel: Çok teşekkürler hoşça kalın.

*** Video burada sona eriyor. ***